

КОНЦЕРТНЕ ЖИТТЯ

Надія Супрун-Яремко

ЮВІЛЕЙНЕ ЗІБРАННЯ ЕТНОМУЗИКОЛОГІВ

Значною подією в науково-художньому житті ЛНМА ім. М. Лисенка стала проведена 21–23 квітня 2017 року X конференція дослідників народної музики червононоруських (галицько-володимирських) та суміжних земель, організована на пошану її засновника (1990 р.), нинішнього очільника львівської типологічної школи, завідувача кафедри музичної фольклористики, професора Богдана Луканюка з нагоди його 70-річного ювілею. Конференція відбулася за найактивнішою участю чисельних колишніх учнів ювіляра, які професійно працюють в музичних вишах Львова, Рівного, Ужгорода, а також етномузикологів із Києва, Львова, Черкас, Кременця (Україна), Петербургу (Росія), Клайпеди (Литва), Астани (Казахстан), Мінська (Білорусь), Веймара (Німеччина). Координаційну роботу з науково-організаційних питань очолили члени кафедри музичного фольклору інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету Юрій Рибак і Вікторія Ярмола та проблемної науково-дослідної лабораторії музичної етнології ЛНМА Ліна Добрянська, Лариса Лукашенко, Василь Коваль, Ірина Федун, Ольга Коломиєць. Почесною гостею зібрання була доктор мистецтвознавства професор Стефанія Павлишин, яка виступила з цікавими споминами.

Офіційне відкриття конференції здійснив ректор ЛНМА ім. М. Лисенка, професор Ігор Пилатюк, який сердечно привітав ювіляра, відзначивши основні віхи його потужного життя у фольклористичній науці як її лідера-організатора, талановитого науковця і педагога на теренах Галичини, а відтак європейського простору.

У роботі конференції взяли участь і досвідчені, й молоді фахівці в галузі етномузикології. У наукових виступах учених були підняті різноманітні етномузикологічні питання, пов'язані з висвітленням доробку Богдана Луканюка, актуальних завдань української та зарубіжної етномузикології, жанрової і ареально-типологічної проблематики у дослідженні народної піснетворчості, теоретичних і практичних аспектів етноорганології та народно інструментального виконавства Карпат. Так, Ірина Довгалюк і Юрій Рибак у доповіді *«Богдан Луканюк: штрихи до портрета»* надали стислі біографічні відомості, послідовно висвітлили новаторську організаційно-конференційну діяльність професора, який започаткував серію *«Конференції дослідників народної музики червононоруських (галицько-володимирських) та суміжних земель»* (1990–1997, 2010), що набули величезної популярності з-поміж вчених не тільки з різних міст України, а й з Білорусі, Молдови, Росії, Польщі, США та Канади, а для фольклористів-початківців стали справжньою «школою» їхнього етномузикологічного становлення. Започаткований 2006 р. Б. Луканюком щорічник *«Етномузика»*, який вміщує, окрім дослідницьких студій,

вперше друковані матеріали, автореферати, повідомлення, оглядові та хронікальні рецензії й електронні додатки з цінною науково-методичною та ілюстративною інформацією, став, як і планував його засновник, *«трибуною для зацікавлених колег в Україні та за її межами»*. За понад 40 років (від 1976) науково-педагогічної діяльності у рідній Львівській консерваторії Богдан Степанович, заклавши разом з однодумцями засади для збору, документування, транскрибування і дослідження фольклорних зразків, сформувався як народномузичний Педагог нового типу. Від 1988 р. він розпочав викладання музично-фольклористичних дисциплін за унікальним з погляду на всеосяжність і перспективність власно розробленим навчальним планом, що охоплює усі аспекти етномузичної проблематики, включає розширені й постійно поновлювані методичні напрацювання й програмно-конспекти, і не втратив своєї значущості до цього часу. Як учений Б. Луканюк є автором понад сотні наукових праць і розвідок з історії і теорії музичного фольклору, проблем транскрибування, аналізу й типологізації народних наспівів, також питань джерелознавства, бібліографії, текстології та термінології. В останніх двох його книгах – теоретико-методологічних дослідженнях *«Ритмічна варіаційність у пісенному фольклорі»* (Львів, 2016; 208 с.) і *«Музичний часокількісний ритм»* (Львів, 2017; 304 с.) – пропонується новаторський класифікаційний підхід до типових ритмічних форм, розкривається принципово нове трактування поняття ритму, зокрема квантитативного типу, що характерний для музики усної традиції. Гідно й широко прозвучали підсумкові слова доповідачів про свого Вчителя: *«Професор, нещадний до лінивства і халатності, байдужості та корисливості, кар'єризму та марнославства, усім своїм єством демонструє благородство, чесність і самозречення у процесах пошуку наукової істини та виховання за власним прикладом наступників»*.

Свою пошану Професору висловила дослідниця із Санкт-Петербурга к-т мист. Аліса Тимошенко, запропонувавши аналіз наукових досягнень Луканюка-дослідника (колишнього аспіранта Ленінградського інституту театру, музики в Санкт-Петербурзі) в його кандидатській дисертації *«Народнопісенний тематизм у творчому стилі Миколи Леонтовича»*. Ще два представники Санкт-Петербурзького інституту – д-р мист., зав. сектору інструментознавства, професор Ігор Мацієвський і к-т мист., ст. наук. співробітник сектору фольклору Галина Тавлай, привітавши ювіляра, оголосили свої доповіді, присвячені, відповідно, відображанню структури світу через засадничу в традиційній свідомості трирівневу концепцію і розгляду музично-типологічних паралелей у весільній обрядовій пісенності білорусько-польського пограниччя.

Тему взаємодії симетричних і тирадних пісенних форм білоруської зони Прип'яті розкрила у своїй доповіді Галина Кутирьова-Чубаля з техніко-гуманітарної академії м. Більска-Бяла (Польща).

Деякі міркування чільних представників сучасної американської фундаментальної етномузикології Філіпа Віласа Болмана і Бруно Неттла щодо її концепцій, а також їх (концепцій) впливу на академічні програми з етномузикології 13 вишів США визначила, на базі власних спостережень, Ольга Коломиєць, ст. викл. ЛНУ ім. І. Франка, яка нещодавно пройшла стажування у Чиказькому університеті як стипендіатка наукової програми імені Фулбрайта (2015–2016).

Німецький дослідник Христіан Дімер виступив з науковим рефератом, в якому була зроблена спроба знайти сліди тотожності між українськими музичними артефактами і лютеранськими колядками, а також прогнозувати подальші напрями в еволюції етномузикологічних підходів до їх вивчення.

Під час засідання «вільного круглого столу» серед інших було заслухано три виступи київських етномузикологів. Проф. Євген Єфремов, базуючись на даних власного дослідження на території київського Полісся традиційного наспіву «жниво-голосіння», зробив висновок щодо впливу на цей пісенний жанр русальної пісенної традиції. Доцент Ірина Клименко розповіла про особливості силабо-ритмічного варіювання двох обрядових формул на слов'яно-балтському просторі, а Маргарита Скаженик – про тембрально-фактурні різновиди ранньотрадиційних наспівів середнього та нижнього Поросся.

Гість із Литви, професор Клайпедського університету Рімантас Слюжинскас охарактеризував класифікаційний розподіл мелодій литовських (дзукійських) колядок методом складоритмічної типології.

Львівський скрипаль, артист камерного оркестру «*Віртуози Львова*», аспірант-здобувач кафедри музичної фольклористики ЛНМА Ярема Павлів, який досліджує сучасний стан скрипкової традиції космацько-шепітського регіону Гуцульщини, зацікавив слухачів інформацією про творчий шлях видатного народного скрипаля Івана Соколюка (1944 р. н.), демонструючи записи фрагментів танцювальних зразків у його виконанні. Підсумовуючи результати музично-текстологічного дослідження зроблених транскрипцій скрипаля та виконавського аналізу його награвань, доповідач вийшов на попередні висновки щодо визначення закономірностей індивідуального музичного мислення талановитого гуцульського музики.

Аспірантка кафедри музикології Казахського національного університету мистецтв м. Астани Токтаган Айтолкин, дослідниця традиційної домбрової культури свого народу, виступила не лише з доповіддю про творчість і діяльність під час Другої світової війни видатної 80-річної казахської домбристики (*кюйши*) Діни Нурпеісової, але й блискуче зіграла на двострунному інструменті (*домбрі*) окремі програмні твори з її репертуару і продемонструвала фрагменти з документального фільму про легендарну народну виконавицю кюїв власного компонування.

Другий день конференції включав доповіді, виголошені етномузикологами Львова, Рівного, Кременця, Києва та Ужгорода. Ст. викладач кафедри музичної фольклористики ЛНМА Лариса Лукашенко, користуючись власними досягненнями щодо вивчення пісенних мелотипів східних теренів, розташованих в басейні річки Неман, та результатами картографування обрядових мелотипів Північного Підляшся, розділила маргінальні терени на пограничні, з побутуванням на них рідкісних волочібних мелотипів і жнивного мелотипу «*пльон*», та приграничні, де збереглося чимало хрестильних і новорічних приспівок з множинними архаїчними проявами формотворення.

Професор Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Т. Шевченка Богдан Яремко, виходячи з методологічних принципів етноінструментознавчої концепції Гната Хоткевича, а також спираючись на власний педагогічний, виконавський, транскрипційний та науково-теоретичний досвід комплексного

пізнання академічного і традиційного народного карпатського сопілкарства та його музику, свою доповідь присвятив болючій проблемі музичної етнопедагогіки вищої школи.

Етноорганологічний блок доповідей відкриває Вікторія Ярмола, доцент кафедри музичного фольклору інституту мистецтв Рівненського гуманітарного університету. Дослідниця інструментальної, зокрема скрипкової, музики західноукраїнського Полісся розповіла про локальний інструментально-танцювальний жанр *крутак*, спираючись на власні польові матеріали та на зразки наукової й художньої літератури. На думку доповідачки, побутують два різновиди *крутака* – дво- і тричасткові, які «чекають» ґрунтовного дослідження фахівцями з галузі етноорганології та етнохореології.

У доповіді-нарисі «*Поляницький музика Павло Тимофій – носій гуцульської скрипкової традиції*» проф. кафедри музичної фольклористики ЛНМА Надія Супрун-Яремко висвітлює творчий портрет народного весільного скрипаля (1956 р. н.) з села Поляниця міста Яремча Івано-Франківської області, який, незважаючи на солідний досвід капельного музикування, переймає манеру, репертуар та ознаки виконавського стилю від славетного незрячого мультиінструменталіста із сусіднього села Яблуниця (урочище Горішків) Василя Івасишина («Гемного»), 1940 р. н.

Раїса Гусак, доцент кафедри бандури та фольклору Київського національного університету культури і мистецтв, присвятила свою доповідь архаїчній дрибмі, розглянувши цей інструмент в контексті інформації, почерпнутої з друкованої літератури, зокрема археологічної, яка свідчить про її давнє функціонування на теренах не лише Карпат, а й на Сході України. Також дослідниця розповіла про особливості дрибмової виконавської культури та про її функціонування в сучасних умовах.

Музикознавець, викладач Ужгородського державного музичного училища імені Д. Задора, науковий співробітник Закарпатського обласного організаційно-методичного центру культури Віра Мадяр-Новак, виявивши існування камерного варіанту «троїстих музик» як одного із двох різновидів ансамблевого дрибмового музикування на території Східно-Верховинського діалекту Закарпатської області, розповіла про його специфіку, функційне призначення та термінологічні відомості, супроводжуючи свій виступ документальними відеокадрами.

Другий день конференції завершився знайомством з новими книжковими публікаціями, які презентували їхні автори, а саме: *Етномузика: збірка статей та матеріалів пам'яті Олекси Ошуркевича*. Ч. 12(20) / упор. В. Ярмола. – Львів, 2016; *Народні пісні Березнівщини: за матеріалами експедиції 2013 року* / упор. Ю. Рибак. – Рівне, 2016; Богдан Луканюк. *Музичний часокількісний ритм*. – Львів, 2017; *Пісні сучасної Дніпропетровщини* / упор. Г. Качор. – Дніпропетровськ, 2017.

Справжнім подарунком учасникам конференції став недільний, 23 квітня, фольклорний концерт з нагоди ювілею професора Богдана Луканюка «*Гуцульські троїсті музики*», модератор і ведучий якого Ярема Павлів здійснив вимріяну ним ідею презентувати на сцені Львівської філармонії виступ етнографічної капели гуцульського села Космач у складі: Петро Мохначук (фрілька), Василь Книшук (скрипка), Михайло Дзвінчук (гуцульські цимбали), Василь Рижук (бубон, дримба).

Народні музики продемонстрували високу майстерність, виконавши *Полонинські мелодії*, чоловічий танець пастухів *Чабан*, старовинний запальний коломийково-козачковий танець *Гуцулка* (в кількох версіях), музику «до слухання», весільно-обрядові мелодії (у вигляді трьох версій барвінкових ладканок), танці новішого походження *Волошки* і *Голубка* та давній танець повільного темпу *Аркан*. Також в концерті взяв участь Львівський академічний інструментальний ансамбль «*Високий замок*» (мистецький керівник Андрій Яцків), блискуче виконавши три твори, авторами яких є професійні митці, вихідці із середовища гуцульського музичування – скрипаль Петро Терпелюк («*Гуцульські наспіви*»), сопілкар Василь Попадюк («*Буковинські мелодії*») та скрипаль Сергій Орел («*Візитка*»). Демонстрацією гуцульської музики в її первинному (космацька капела) і вторинному (ансамбль «*Високий замок*») виконанні організатор концерту скрипаль і дослідник Ярема Павлів свідомо спирався на етноінструментознавчу концепцію Гната Хоткевича, в науковій системі поглядів якого одним із дійових був метод музичного паралелізму, що базується на практичному зіставленні первинного і обробленого народного музичного матеріалу. На нашу думку, творчий експеримент Я. Павліва відзначився вагомим художнім результатом з відповідним важливим висновком щодо високого професіоналізму, який характеризує і народний, і академічний колективи в їхній індивідуальній інтерпретації національного музичного мистецтва.

Натхненній і насиченій роботі наукового зібрання сприяли затишний інтер'єр конференц-зали ЛНМА ім. М. Лисенка, обладнаної сучасною фоно- і відеотехнікою. Високому рівню організації конференції, гостинності й чіткості в її роботі учасники завдячують п. ректору Ігорю Пилатюку і львівським та рівненським етномузикологам – Юрію Рибаку, Вікторії Ярмолі, Ірині Довгалюк, Ліні Добрянській, Василю Ковалю, Ользі Коломиєць, Ларисі Лукашенко, Ірині Федун – колишнім учням Богдана Степановича Луканюка, засновника львівської типологічної фольклористичної школи, достойного продовжувача традицій своїх великих попередників Філарета Колесси і Станіслава Людкевича.

